

QUAMMEN, D., 2006. The reluctant Mr. Darwin: An intimate portrait of Charles Darwin and the making of his theory of evolution. – Great Discoveries. Atlas / W.W. Norton & Company, New York: 304 pp.

**Adres van de auteurs:**

Rob S.E.W. Leuven,  
Afdeling Milieukunde,  
Instituut voor Water en Wetland Research,  
Radboud Universiteit Nijmegen,  
Heyendaalseweg 175, 6525 AJ Nijmegen  
E-mail: r.leuven@science.ru.nl

Gerard van der Velde,  
Afdeling Dierecologie en Ecofysiologie,  
Instituut voor Water en Wetland Research,  
Radboud Universiteit Nijmegen,  
Heyendaalseweg 175, 6525 AJ Nijmegen/  
Centrum voor Biodiversiteit Naturalis,  
Postbus 9517, 2300 RA Leiden  
E-mail: g.vandervelde@science.ru.nl



**Foto 1.** *Lifende segrijnslakken in Zuid Frankrijk*  
(Foto's: Rob Leuven).

## De in Nederland gevonden “verkeerd” gewonden Gastropoda op een rij!

C.M. Neckheim

### Summary

Because recently several species of differently coiled Gastropoda were found in the Netherlands, I here present an inventory of differently coiled terrestrial, freshwater and marine snails found in the Netherlands.

### Inleiding

Omdat er in de laatste tijd een aantal meldingen werd gemaakt over Nederlandse vondsten van linksgewonden huisjes van huisjesslakken, die normaal rechtsgewonden schelpen hebben, leek het mij zinvol om een complete lijst samen te stellen van de tot nu toe gevonden “verkeerd” gewonden soorten in Nederland. In het voor u liggende artikel wordt een poging gedaan om een complete lijst (afgesloten februari 2010) te geven van de in Nederland gevonden andersom gewonden exemplaren van recente (geen fossiele) land-, zoetwater- en mariene Gastropoda met vermelding van verzamelaar, vindplaats, collectie en bronvermelding. De meeste slakkenhuisjes worden afgebeeld. De afbeeldingen zijn gescand uit het originele artikel of speciaal voor dit artikel gefotografeerd.

Worden er steeds meer linksgewonden slakken geboren of zijn er steeds meer mensen die naar slakken kijken en worden

daardoor meer monstrositeiten gevonden? Afgezien van het feit dat er in de laatste jaren regelmatig “verkeerd” gewonden huisjes worden gevonden is na het samenstellen van deze lijst te concluderen dat er geen trend te ontdekken is in stijging of daling van vondsten. Het is ook duidelijk dat het nog steeds gaat om zeldzame verschijningen en dat zo een vondst als heel bijzonder kan worden beschouwd. De Wulk *Buccinum undatum* is koploper voor wat betreft de aantallen gevonden linksgewonden schelpen in Nederland. Een goede 2<sup>e</sup> is de Grote clausilia *Alinda biplicata* (met rechtsgewonden schelpen) de Tuinslak *Cepaea nemoralis* staat op de 3<sup>e</sup> plaats. De Wulk was vroeger algemeen en de Tuinslak is altijd al algemeen geweest en dus is het logisch dat er van die soorten vaker linksgewonden huisjes gevonden worden. Maar *Alinda biplicata* is veel minder algemeen en de monstrositeiten zijn ook maar op één locatie gevonden (Katwijk).

### Andersom gewonden soorten Gastropoda

#### *Valvata piscinalis* (O.F. Muller, 1774) – Vijver-pluimdrager

Verzamelaar: Hendrik Wallbrink en Han de Vries op 30-07-1997 (1 linksgewonden levend juv. ex.).  
Vindplaats: Kanjelbeek t.h.v. Borgharen tussen sluis Limmel en het bruggetje aan de Bosveldweg, Zuid Limburg.  
Collectie: Onbekend.  
Bron: Wallbrink, H. (1997): Een linksgewonden exemplaar van *Valvata piscinalis* (O.F. Müller, 1774). – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 298: 111-113.

***Littorina saxatilis tenebrosa* (Montagu, 1803) - Brakwateralikruik**

- Verzamelaar: Han Raven op 1-03-1975 (1 linksgewonden exemplaar)  
Vindplaats: Westerinlage bij Zierikzee, een brakwaterplas zonder verbinding met de zee.  
Collectie: Onbekend.  
Bron: Raven, H. (1975): Linksgewonden *Littorina saxatilis tenebrosa*. – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 165: 424.

***Nucella lapillus* (Linnaeus, 1758) – Purperslak**

- Verzamelaar: L.J. Spanjaardt Speckman op 26-12-1918 (1 linksgewonden levend exemplaar).  
Vindplaats: Tussen Domburg en Oostkapelle, op de 11de pier vanaf het noorden bij paal 41.  
Collectie: Zoölogisch Museum Amsterdam, moll. 113246  
Bron: Mienis, H. (1972): Een voorlopige inventarisatie van linksgewonden Purperslakken (*Thais lapillus lapillus* (Linnaeus) forma *sinistrorsa*). – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 148: 104-106.

***Nucella lapillus* (Linnaeus, 1758) – Purperslak**

- Verzamelaar: Jean Wuyts op 19-10-1968 (1 linksgewonden exemplaar).  
Vindplaats: Tussen Colijnsplaat en Wissekerke, tussen stenen van de dijkbeschoeiing, Noord Beveland, Zeeland.  
Collectie: J. Wuyts, Antwerpen.  
Bron: Mienis, H. (1972): Een voorlopige inventarisatie van linksgewonden Purperslakken (*Thais lapillus lapillus* (Linnaeus) forma *sinistrorsa*). – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 148: 104-106.

***Buccinum undatum* Linnaeus, 1758 – (Gewone) Wulk**

- Verzamelaar: A. Slabber in 1930 (1 linksgewonden exemplaar).  
Vindplaats: Veere, Zandkreek, Zeeland.  
Collectie: Zoölogisch Museum Amsterdam, moll. 113642.  
Bron: Mededeling Rob Moolenbeek.

***Buccinum undatum* Linnaeus, 1758 – (Gewone) Wulk**

- Verzamelaar: Helmer Odé op 27-10-1935 (1 linksgewonden exemplaar).  
Vindplaats: Scheveningen, Zuid-Holland.  
Collectie: Het Filiaal 606 (nu Naturalis).  
Bronnen: Anonymus (1937) – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 8: 45.  
Kaartenbak Mollusken comité in het ZMA.

***Buccinum undatum* Linnaeus, 1758 – (Gewone) Wulk**

- Verzamelaar: A. Slabber in 1938 (1 linksgewonden vers exemplaar).  
Vindplaats: Tholen (51.5833 N, 4.1 O), Zeeland.  
Collectie: Natuurhistorisch museum Rotterdam, cat. nr.: NMR993000001067  
Bron: <http://www.nmr-pics.nl/Buccinidae/album/index.html>

***Buccinum undatum* Linnaeus, 1758 – (Gewone) Wulk**

- Verzamelaar: P.H. Creutzberg op 11-11-1941 (1 linksgewonden exemplaar).  
Vindplaats: Scheveningen, Zuid-Holland.  
Collectie: Het Filiaal 605 (nu Naturalis).  
Bron: Kaartenbak Mollusken comité in het ZMA.

***Buccinum undatum* Linnaeus, 1758 – (Gewone) Wulk**

- Verzamelaar: Gerard Spaink op 5-10-1950 (1 linksgewonden oud exemplaar).  
Vindplaats: IJmuiden zuidpier, in vloedlijn. Noord-Holland.  
Collectie: Zoölogisch Museum Amsterdam, moll. 113645.  
Bron: Mededeling Rob Moolenbeek.

***Buccinum undatum* Linnaeus, 1758 – (Gewone) Wulk**

- Verzamelaar: Hanno van der Meulen op 18-05-1969 (1 linksgewonden exemplaar).  
Vindplaats: De Balg, bij paal 16, Schiermonnikoog.  
Collectie: H. van der meulen, Schiermonnikoog.  
Bron: Meulen, H. van der (1970): Enkele vondsten op Schiermonnikoog. – Het Zeepaard, 30 (1): 8-9.

***Buccinum undatum* Linnaeus, 1758 – (Gewone) Wulk**

Verzamelaar: Thijs de Boer op 07-09-2009 (1 linksgewonden exemplaar).  
 Vindplaats: Schiermonnikoog, in de vloedlijn bij paal 12.  
 Collectie: Schelpenmuseum "Paal 14". Schiermonnikoog.  
 Bron: <http://www.schelpenmuseum.nl/actueel.html>

**Linksgewonden Wulken**

In het artikel van Marcel Vervoenen (Vervoenen 1966) staat dat er in massa gevist wordt op consumptiewulken in de Waddenzee voor de markt in België, Frankrijk en Engeland (mededeling Ingvar Kristensen). Richard (Rick) van Boxstael heeft als handelaar in consumptiewulken enkele linksgewonden exemplaren aan M. Vervoenen geschonken of linksgewonden exemplaren op de markt te Brussel gezien. Het betreft de volgende waarnemingen:

Maart 1964: een linksgewonden exemplaar, levend gevist uit de zuidelijke Waddenzee. In collectie Vervoenen (Aalst, België).  
 November 1964: drie linksgewonden exemplaren, levend gevist in de Waddenzee. Eén exemplaar in collectie Vervoenen.  
 Begin december 1964: zag de heer Boxstael een linksgewonden exemplaar te Brussel, levend gevist in de waddenzee.  
 Begin juni 1965: twee linksgewonden exemplaren te Brussel uit de Waddenzee.  
 Begin juli 1965: een linksgewonden exemplaar te Brussel uit de Waddenzee.  
 Januari 1966: een linksgewonden exemplaar afkomstig van vissers uit Nederland in collectie Gloria Maris te Antwerpen.  
 15 februari 1966: een linksgewonden exemplaar levend gevist in de Waddenzee.

*Dat zijn 10 linksgewonden exemplaren in twee jaar, gevist in de Waddenzee tussen 1964 en 1966!*

Tevens vermeld Vervoenen dat er twee exemplaren van linksgewonden wulken in het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden aanwezig zijn, gevonden op het strand van Scheveningen en één van het strand van IJmuiden. "Beide zijn eerst na 1933 gevonden".

In het artikel vermeldt Vervoenen ook dat er in de collectie van het Zoologisch Museum te Amsterdam twee linksgewonden Wulken aanwezig zijn van de Oosterschelde bij Veere en één exemplaar van het strand bij Zandvoort. De vondst uit Veere, genoemd in dit artikel, is van A. Slabber en die uit Zandvoort is (nog) niet in de collectie gevonden of is elders in een collectie opgenomen.

Bron: Vervoenen, M. (1964): Linksgewonden wulk. – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 111: 1159.  
 Vervoenen, M. (1966): *Buccinum undatum* L., monst. *sinistrorsa* Jeffreys, 1867. – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 118: 1238-1239.

In Bob Entrop's *Schelpen vinden en herkennen* (eerste druk) staat op pagina 246 een linksgewonden wulk afgebeeld met de vermelding op pagina 248 dat deze vorm slechts tweemaal in ons land werd aangetroffen. In de derde druk is deze tekst ongewijzigd opgenomen.

Bron: Entrop, B. (1959): *Schelpen vinden en herkennen*. 1<sup>e</sup> druk. – Zutphen (Thieme).  
 Entrop, B. (1972): *Schelpen vinden en herkennen*. 3<sup>e</sup> druk. – Zutphen (Thieme).

***Lymnaea stagnalis* (Linnaeus, 1758) - (Gewone) Poelslak**

Verzamelaar: Gerard Spaik op 13-04-1952 (1 linksgewonden levend exemplaar).  
 Vindplaats: In uiterwaarden bij kasteel Doorwerth, 442-182  
 Collectie: Zoölogisch museum Amsterdam, moll. 13620  
 Bron: Spaik, G. (1975): Waarnemingen van copulatie tussen een links- en een rechtsgewonden exemplaar van *Lymnaea stagnalis* (Linné). – De Kreukel, 11 (4): 50-54.

Van de Poelslak *Lymnaea stagnalis* zijn meerdere linksgewonden huisjes en levende dieren aanwezig in collecties van Nederlandse malacologen. Maar deze huisjes zouden komen van dieren uit Duitsland (mededeling Bert Jansen, zie ook Glöer, 2002, blz 22).

***Radix balthica* (Linnaeus, 1758) – Ovale poelslak**

Verzamelaar: Gerrit Kroon in aug./sept. 1975 (1 linksgewonden levend exemplaar).  
 Vindplaats: Zuidoever Nieuwe Meer Amsterdam, Noord-Holland.  
 Collectie: Onbekend.  
 Bron: Kroon, G. (1976): Mollusken uit de Nieuwe Meer en de Haarlemmerringvaart. – De Kreukel, 12 (6): 77-88  
 . [beschreven als *Radix peregra*]

***Radix balthica* (Linnaeus, 1758) – Ovale poelslak**

Verzamelaar: Bob Bruins op 25-04-2005 (2 linksgewonden levende exemplaren).  
 Vindplaats: Uit een soort duinven, waarop wat kleine greppeltjes langs in de duinen liggende weides afwaterden. Het vennetje ligt vlakbij de boerderij Sebastopol, een paar honderd meter van de vuurtoren van De Cocksdorp op

Texel. De huidige situatie is veranderd door vergraven van het vennetje.  
 Collectie: Bob Bruins, Nieuw Loosdrecht.  
 Bron: Mededeling Bob Bruins.

***Stagnicola palustris* (O.F. Muller, 1774) – Moeraspoelslak**

Verzamelaar : Tom Meijer in 1968( ?) (1 linksgewonden juveniel levend exemplaar).  
 Vindplaats: In watertje in Noordhollands Duinreservaat bij de Schelpweg.  
 Collectie: Tom Meijer, Alkmaar.  
 Bron: Meijer, T. (1968): Afwijkingen, linksgewonden & albino's. – De Kreukel, 4 (6): 1 pp.

Tevens zijn er meldingen bekend van doorgezakte *Planorbidae* (mededeling Rykel de Bruyne). Maar de mening bij malacologen over links- of rechtsgewondenheid bij soorten uit de familie der *Planorbidae* (Schijfhorens) lopen uiteen. Huisjes werden vrijwel steeds afgebeeld met de mondopening naar rechts. Maar toen bekend werd dat de dieren anatomisch links georganiseerd waren, werden de afbeeldingen met de mondopening naar links afgebeeld. Verduin stelt echter dat platgewonden huisjes niet links of rechts gewonden zijn maar planspiraal. Ook introduceert hij de termen orthostrooph en hyperstrooph. Een slak kan anatomisch links of rechts georganiseerd zijn onafhankelijk van de draairichting van het huisje (Verduin, 1981).

***Succinea putris* (Linnaeus, 1758) – (Gewone) Barnsteenslak**

Verzamelaar: Bert Jansen op 03-05-2009 (1 linksgewonden levend exemplaar).  
 Vindplaats: Lelystad, op fietspad tussen de Lage Vaart en de A6, Flevoland.  
 Collectie: Bert Jansen, Lelystad.  
 Bron: Jansen, E.A. (2009): Een slakkensnelweg en een linksgewonden Barnsteenslak. – Spirula, 370: 125.

***Cochlicopa lubrica* (O.F. Müller, 1774) – Glanzende agaathoren**

Verzamelaar: D.J. Boerman, in 1943 (1 linksgewonden exemplaar).  
 Vindplaats: Te Bemelen, Zuid-Limburg.  
 Collectie: Het exemplaar is verloren gegaan.  
 Bron: Kaas, P. (1948): Verkeerd gewonden Gastropoden. – De Levende Natuur, 51 (9): 125 (1 fig.).

***Cochlicopa lubrica* (O.F. Müller, 1774) – Glanzende agaathoren**

Verzamelaar: G. Borghorst, in 1951? (1 linksgewonden exemplaar).  
 Vindplaats: Onbekend.  
 Collectie: G. Borghorst, Groningen.  
 Bron: Anonymus (1952): Overzicht van particuliere Molluskencollecties in Nederland. – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 45: 391-408.

***Pupilla muscorum* (Linnaeus, 1758) – Mostonnetje**

Verzamelaar: Edi Gittenberger op 30-04-1962 (1 linksgewonden exemplaar).  
 Vindplaats: Op de muren van de ruïne de “Stenen Beer” bij Sluis, Zeeland.  
 Collectie: Naturalis, Leiden.  
 Bron: Gittenberger, E. (1963): Linksgewonden *Lauria* en *Pupilla*. – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 106: 1105.

***Lauria cylindracea* (Da Costa, 1778) – Genaveld tonnetje**

Verzamelaar: Edi Gittenberger op 29-04-1962 (1 linksgewonden exemplaar).  
 Vindplaats: Fort Rammekens bij Ritthem, Zeeland.  
 Collectie: Naturalis, Leiden.  
 Bron: Gittenberger, E. (1963): Linksgewonden *Lauria* en *Pupilla*. – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 106: 1105.

***Lauria cylindracea* (Da Costa, 1778) – Genaveld tonnetje**

Verzamelaar: Rykel de Bruyne op 21-10-1983 (1 linksgewonden exemplaar).  
 Vindplaats: Nabij de buitenmuur van Fort Rammekens bij Ritthem, Zeeland.  
 Collectie: R.H. de Bruyne, Halfweg (NH).  
 Bron: Bruyne, R.H. de (1993): Een linksgewonden *Lauria* van Ritthem – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 273: 96.

***Vitrea contracta* (Westerlund, 1871) – Kleine kristalslak**

Verzamelaar: Herman Roode op 28-10-2006 (1 linksgewonden juveniel exemplaar).  
 Vindplaats: Het Groene Woud, Noord Brabant.

Collectie: Herman Roode, Zaandam.  
Bron: Lente, I. van (2006): Kristalhelder, maar fout. – Voelspriet, 5 (2): 1.

***Alinda biplicata* (Montagu, 1803) – Grote clausilia**

Verzamelaar: A.J.A. de Vries, in augustus 1947 (1 rechtsgewonden exemplaar).  
Vindplaats: Bij de sluizen van het afwateringskanaal in Katwijk, Zuid-Holland.  
Collectie: Naturalis, Leiden.  
Bron: Mededeling E. Gittenberger

***Alinda biplicata* (Montagu, 1803) – Grote clausilia**

Verzamelaar: A.J.A. de Vries, in juli 1948 (1 rechtsgewonden exemplaar).  
Vindplaats: Bij de sluizen van het afwateringskanaal in Katwijk, Zuid-Holland.  
Collectie: Naturalis, Leiden.  
Bron: Mededeling E. Gittenberger

***Alinda biplicata* (Montagu, 1803) – Grote clausilia**

Verzamelaar: D. van den Tooren 1951-52 (*enkele* rechtsgewonden exemplaren).  
Vindplaats: Katwijk, Zuid-Holland.  
Collectie: D. van den Tooren, Leiden  
Bron: Anonymus (1952): Overzicht van particuliere Molluskencollecties in Nederland. – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 45: 391-408.

“Medio Juni 1948 verzamelde de heer A.J.A. de Vries te ‘s –Gravenhage een flinke hoeveelheid exemplaren van *Lacinaria biplicata* (MONTAGU) te Katwijk aan Zee op de steenglooing langs de Oude Rijn, ...” Met deze zin begint Piet Kaas zijn artikel uit de Levende Natuur (Kaas, 1948). Uiteindelijk vond Kaas in totaal vier rechtsgewonden exemplaren van *Alinda biplicata* in deze verzameling. Toen dat bekend werd hebben meerdere malacologen een poging gedaan om rechtsgewonden slakjes te vinden. In Naturalis zijn twee exemplaren van A.J.A. de Vries aanwezig (zie boven). In het ZMA zijn alleen “gewone” huisjes aanwezig van die vindplaats verzameld door W. Neuteboom in 1941 en J. van Dalsum in 1945. Tot dusverre is het bij mij bekend dat er minimaal vier plus nog “*enkele*” exemplaren bekend zijn van deze vindplaats (Kaas, 1948; Anonymus, 1952). Voorlopig houdt ik het aantal op minimaal 5 en maximaal 6 exemplaren.

***Candidula gigaxii* (L. Pfeiffer, 1850) – Fijngeribde grasslak**

Verzamelaar: F. E. Loosjes in 1941 (?) (1 linksgewonden exemplaar).  
Vindplaats: Waterleidingduinen.  
Collectie: Naturalis Leiden (?).  
Bronnen: Anonymus (1942): Verslag van de Wetenschappelijke Vergadering (5 juli 1941). – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 19: 112-113.  
Anonymus (1952): Overzicht van particuliere Molluskencollecties in Nederland. – Corr.-blad. Ned. Malac. Ver., 45: 391-408.

***Candidula intersecta* (Poiret, 1801) – Grofgeribde grasslak**

Verzamelaar: Tello Neckheim op 13-09-1993 (1 linksgewonden levend exemplaar).  
Vindplaats: Amsterdam, Gaasperdam, Reigersbos, naast Sporthal op braakliggend terrein (nu parkeerplaats), Noord-Holland.  
Collectie: C.M. Neckheim, Amsterdam.  
Bron: Neckheim, T. (1994): Een linksgewonden Grofgeribde duinslak *Candidula intersecta* (Poiret, 1801) uit Amsterdam. – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 276: 16.

***Cerनुeella cisalpina* (Rossmässler, 1837) – Griekse duinslak**

Verzamelaar: Henk Mienis op 22-04-1994 (1 linksgewonden levend exemplaar).  
Vindplaats: Op talud van de A7 bij viaduct Hobrederweg, de Beemster, Noord-Holland.  
Collectie: Zoölogisch Museum Amsterdam, moll. 110528.  
Bron: Mienis, H.K. (1994): Een linksgewonden duinslak *Cerनुeella jonica* uit de Beemster. – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 279: 94-95.

***Arianta arbustorum* (Linnaeus, 1758) – Heesterslak**

Verzamelaar: Edith en Arie Janssen op 16-05-1965 (1 linksgewonden levend exemplaar).

- Vindplaats: Op stam van knotwilg in een griendachtig biotoop langs de Nieuwe Merwede, ongeveer 40 m ten ZO van de veersteiger tegenover Kop van het Land. Werkendam, Zuid-Holland.
- Collectie: Onbekend.
- Bron: Janssen, A.W. (1966): Een linksgewonden exemplaar van *Arianta arbustorum* (L.) uit Nederland. – *Basteria*, 30 (1): 8-1, plate 2.

***Arianta arbustorum* (Linnaeus, 1758) – Heesterslak**

- Verzamelaar: Kees Margry: 30-09-2007 (1 linksgewonden levend exemplaar).
- Vindplaats: De Scheeken tussen Boxtel en Best, in drooggevallen rabatsloot in Populierenbos, Noord Brabant.
- Collectie: Kees Margry, Boxtel.
- Bron: Margry, C.J.P.J. (2009): Vondst van een linksgedraaide *Arianta arbustorum* en wederom de naam “slakkenkoning”. – *Spirula*, 368: 67-71.

***Cepaea hortensis* (O.F. Müller, 1774) – Witgerande tuinslak**

- Verzamelaar: H. van der Maaden op 20-08-1936 (1 linksgewonden exemplaar).
- Vindplaats: Te Oss “langs een zeer dicht begroeid achterweggetje”, Noord Brabant.
- Collectie: Onbekend.
- Bronnen: Maaden, H. van der., 1937. Vermeldenswaardige vondsten – *Corr.-blad Ned. Malac. Ver.*, 8: 47-48.  
Plaatsman, J. (1969): Linksgewonden *Cepaea*’s. – *De Kreukel*, 5 (3): 25-27. [vermeld met vinddatum: 8-5-1937]

***Cepaea hortensis* (O.F. Müller, 1774) – Witgerande tuinslak**

- Verzamelaar: Gerard Spaik op 23-02-1950 (1 linksgewonden exemplaar).
- Vindplaats: Hellende wegberm tussen Trintelen en Eys, Zuid-Limburg.
- Collectie: Zoölogisch Museum Amsterdam moll. ?
- Bron: Plaatsman, J. (1969): Linksgewonden *Cepaea*’s. – *De Kreukel*, 5 (3): 25-27.

***Cepaea hortensis* (O.F. Müller, 1774) – Witgerande tuinslak**

- Verzamelaar: Bert Lever op 14-09-1981 (1 linksgewonden levend exemplaar).
- Vindplaats: Langs holle weg op de Louwberg bij Maastricht, Zuid-Limburg.
- Collectie: B. Lever, Bennekom.
- Bron: Lever, A.J. (1982): Een linksgewonden exemplaar van de Tuinslak *Cepaea hortensis* (Müller) op de Louwberg bij Maastricht. – *Natuurhist. Maandblad Limburg*, 71 (12): 207-211.

***Cepaea nemoralis* (Linnaeus, 1758) – Gewone tuinslak**

- Verzamelaar: Mattheus Marinus Schepman (1 linksgewonden exemplaar).
- Vindplaats: Bij het kasteel te Rhooon in bos (IJsselmonde), Zuid-Holland.
- Collectie: Zoölogisch Museum Amsterdam, moll. 126497.
- Bronnen: Benthem Jutting, W.S.S. van (1949): Ter inleiding van de Excursie naar Rhooon. – *Corr.-blad Ned. Malac. Ver.*, 31: 216-219.  
Plaatsman, J. (1969): Linksgewonden *Cepaea*’s. – *De Kreukel*, 5 (3): 25-27.
- Opmerking: De collectie Schepman is in 1920 aan het ZMA geschonken, de vinddatum van dit exemplaar is onbekend.

***Cepaea nemoralis* (Linnaeus, 1758) – Gewone tuinslak**

- Verzamelaar: W.C. van Heurn op 14-07-1947 (1 linksgewonden exemplaar).
- Vindplaats: Nabij de dorpskern van Voorst bij Zutphen, Gelderland.
- Collectie: Onbekend.
- Bronnen: Heurn, W.C. van (1948): Korte Mededeelingen door W.C. van Heurn. – *Corr.-blad Ned. Malac. Ver.*, 28: 176.  
Heurn, W.C. van (1958): Natuursport – Vanellusm (orgaan B.F.V.W.): 2 pp + 1 plate. [hierin staat per abuis vinddatum: 14 juli 1957, mogelijk dat de publicatiedatum ook niet klopt]

***Cepaea nemoralis* (Linnaeus, 1758) – Gewone tuinslak**

- Verzamelaar: Hendrik Wolda op 30 juli 1959 (1 linksgewonden juveniel exemplaar).
- Vindplaats: Schipborg, gemeente Anlo, Drente.
- Collectie: Onbekend.
- Bron: Wolda, H. (1959): Korte mededelingen. – *Corr.-blad Ned. Malac. Ver.*, 85: 857.

***Cepaea nemoralis* (Linnaeus, 1758) – Gewone tuinslak**

Verzamelaar: Henk Mienis op 24-06-1967 (1 linksgewonden dood exemplaar).  
 Vindplaats: Zuidkant van de “Ringspoordijk” tussen Jan Evertsenstraat en Jan van Galenstraat, Amsterdam, Noord-Holland.  
 Collectie: Zoölogisch Museum Amsterdam, moll. 126549.  
 Bron: Mienis, H. (1968): Een reactie en tevens een oproep. – De Kreukel, 4 (7): 2 pp.

***Cepaea nemoralis* (Linnaeus, 1758) – (Gewone) Tuinslak**

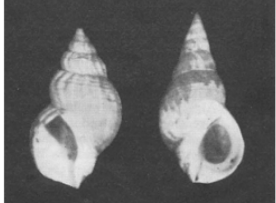
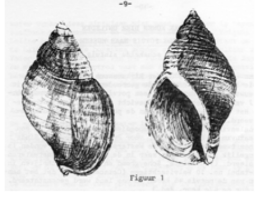
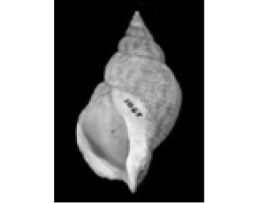

Verzamelaar: Frank Wesselingh in 2007 (1 linksgewonden levend exemplaar).  
 Vindplaats: In tuin van verzamelaar, Leiden, wijk Vogelbuurt, Zuid-Holland.  
 Collectie: Naturalis, Leiden.  
 Bron: Mededeling Edi Gittenberger.



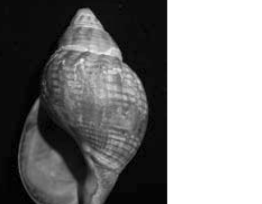
***Cornu aspersum* (O.F. Müller, 1774) – Segrijnslak**



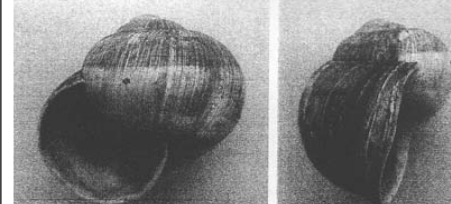
Verzamelaar: A.J.A. de Vries, in 1937 (1 linksgewonden exemplaar)  
 Vindplaats: Den Haag.  
 Collectie: Onbekend.  
 Bron: Kaas, P. (1948): Verkeerd gewonden Gastropoden. – De Levende Natuur, 51 (9): 125 (1 fig.).

***Helix pomatia* Linnaeus, 1758 – Wijngaardslak**

Verzamelaar: Sylvia van Leeuwen op 10-04-2004 (1 linksgewonden leeg huisje).  
 Vindplaats: Bosrand Eyserbos, Zuid-Limburg.  
 Collectie: Sylvia van Leeuwen, Bilthoven.  
 Bron: Leeuwen, S. van (2005): Linksgewonden wijngaardslak in Limburg. – De Kreukel, 41 (1-2): 20.

			
<i>Buccinum undatum</i> Leg.: Onbekend Foto: uit Entrop	<i>Buccinum undatum</i> Leg.: H. v/d Meulen Tek.: Irene Maas	<i>Buccinum undatum</i> Leg.: A. Slabber <a href="http://www.nmr-pics.nl/Buccinidae/album/index.html">http://www.nmr-pics.nl/Buccinidae/album/index.html</a>	<i>Buccinum undatum</i> Leg.: T. de Boer <a href="http://www.schelpenmuseum.nl/actueel.html">http://www.schelpenmuseum.nl/actueel.html</a>

		
<i>Nucella lapillus</i> Leg.: L.J. Spanjaardt Speckman Foto: C.M. Neckheim	<i>Buccinum undatum</i> Leg.: A. Slabber Foto: C.M. Neckheim	<i>Buccinum undatum</i> Leg.: G. Spaink Foto: C.M. Neckheim

		
<i>Candidula intersepta</i> Leg.: C.M. Neckheim Foto: C.M. Neckheim	<i>Cernuella cisalpina</i> Leg.: H.K. Mienis Foto: C.M. Neckheim	<i>Helix pomatia</i> Leg.: S. v. Leeuwen Foto: S. v. Leeuwen

**Dankwoord**

De volgende personen wil ik graag bedanken: Edi Gittenberger voor het verstrekken van gegevens o.a. uit de collectie van Naturalis en voor het opsturen van diverse literatuur. Rob Moolenbeek en Bram van de Bijl voor het verstrekken van gegevens, literatuur en assistentie bij het opzoeken van schelpen in de collectie van het Zoologisch Museum Amsterdam. Rykel de Bruyne en Henk Mienis voor het verstrekken van gegevens en suggesties betreffende de tekst en inhoud. Kees Margry voor suggesties betreffende de tekst en voor zijn enthousiasme. Bert Jansen en Herman Roode voor het nemen van foto's. Bob Bruins en Sylvia van Leeuwen voor het verstrekken van foto's. Frans Sliker voor controle van gegevens uit het Natuurhistorisch Museum Rotterdam en Bert Lever voor zijn reactie op het artikel. En als laatste bedank ik mijn echtgenote Karin, voor haar geduld, die maar niet kan wennen aan mijn fanatisme voor het schrijven van artikels over slakken.

**Geraadpleegde literatuur**

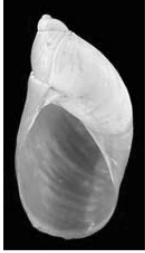

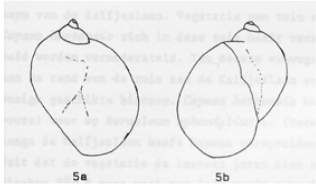
- ANONYMUS (1942): Verslag van de Wetenschappelijke Vergadering (5 juli 1941). – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 19: 112-113.
- ANONYMUS (1951): Verslag van de Wetenschappelijke Vergadering (17 februari 1951). – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 38: 331-332.
- ANONYMUS (1952): Overzicht van particuliere Molluskencollecties in Nederland. – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 45: 391-408.
- BENTHEM JUTTING, W.S.S. VAN (1949): Ter inleiding van de Excursie naar Rhooen. – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 31: 216-219.
- BERKHOUT, J. (1982): Het ontstaan van de spiraalbouw bij de Mollusca. Informatiebladen, No. 7. Redactie: H.J. HOPMAN. Bijlage bij het Corr.-blad van de Nederlandse Malacologische Vereniging.
- BRUYNE, R.H. DE (1993): Een linksgewonden *Lauria* van Ritthem. – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 273: 96.
- BRUYNE, R.H. DE (2004): Veldgids Schelpen. – Utrecht (KNNV Uitgeverij/Jeugdbondsuitgeverij): 224 pp. (blz 23).
- BRUYNE, R.H. DE & C.M. NECKHEIM (red.) (2001): Van Nonnetje tot Tonnetje. De recente en fossiele weekdieren (slakken en schelpen) van Amsterdam. – Haarlem (SCHUYT & Co): 207 pp.
- BRUYNE, R.H. DE & TH. W. DE BOER (2008): Schelpen van de Waddeneilanden. Gids van de schelpen en weekdieren van Texel, Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog. – 's Graveland (FONTAINE Uitgevers): 359 pp. (blz 123).
- ENTROP, B. (1959): Schelpen vinden en herkennen. 1<sup>e</sup> druk. – Zutphen (W.J. THIEME).
- ENTROP, B. (1972): Schelpen vinden en herkennen. 3<sup>e</sup> druk. – Zutphen (W.J. THIEME): 320 pp.
- GITTENBERGER, E. (1963): Linksgewonden *Lauria* en *Pupilla*. – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 106: 1105.
- GITTENBERGER, E. (1993): Linksgewonden *Lauria*'s van Ritthem. – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 274: 118.
- GLÖER, P. (2002): Die Tierwelt Deutschlands. 73. Teil. Die Süßwassergastropoden Nord- und Mitteleuropas. Bestimmungsschlüssel, Lebensweise, Verbreitung. – Hackenheim (ConchBooks): 327 pp. (blz 22).
- HEURN, W.C. VAN (1948): Korte Mededeelingen door W.C. VAN HEURN. – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 28: 176.
- HEURN, W.C. VAN (1958): Natuursport – Vanellus (Orgaan B.F.V.W.): 2 pp. + 1 plaat.
- JANSEN, E.A., 2009. Een slakkensnelweg en een linksgewonden barnsteenslak – *Spirula*, 370: 125.
- JANSSEN, A.W. (1966): Een linksgewonden exemplaar van *Arianta arbustorum* (L.) uit Nederland. – *Basteria*, 30: 8-1, plate 2.
- KAAS, P. (1948): Verkeerd gewonden Gastropoden. – *De Levende Natuur*, 51 (9): 125 (1 fig.).
- KROON, G. (1976): Mollusken uit de Nieuwe Meer en de Haarlemerringvaart. – *De Kreukel*, 12 (6): 77-88.
- LEEUEWEN, S. VAN (2005): Linksgewonden wijngaardslak in Limburg. – *De Kreukel* 41 (1/2): 20.
- LENTE, I. VAN (2006): Kristalhelder, maar fout. – *Voelspriet*, 5 (2): 1.
- LEVER, A.J., 1982. Een linksgewonden exemplaar van de Tuinslak *Cepaea hortensis* (Müller) op de Louwberg bij Maastricht. – *Natuurhist. Maandblad Limburg*, 71 (12): 207-211.
- LEVER, A.J., 1984. Een linksgewonden *Cepaea hortensis* te Maastricht. – *Corr.-blad Ned. Malac. Ver.*, 216: 455-460.
- MAADEN, H. VAN DER, 1937. Vermeldenswaardige vondsten. – *Corr.-blad Ned. Malac. Ver.*, 8: 47-48.
- MARGRY, C.J.P.J., 2007. Slakkenkoning als digitaal artefact. – *Spirula*, 358: 129-133.
- MARGRY, C.J.P.J. (2009): Vondst van een linksgedraaide *Arianta arbustorum* en wederom de naam "slakkenkoning". – *Spirula*, 368: 67-71
- MEIJER, T. (1968): Afwijkingen, linksgewonden & albino's. – *De Kreukel*, 4 (6): 1 pp.
- MEULEN, H. VAN DER (1970): Enkele vondsten op Schiermonnikoog. – *Het Zeepaard*, 30 (1): 8-9.
- MIENIS, H.K. (1968): Een reactie en tevens een oproep. – *De Kreukel*, 4 (7): 2 pp.
- MIENIS, H.K. (1972): Een voorlopige inventarisatie van linksgewonden Purperslakken (*Thais lapillus lapillus* (LINNAEUS) forma *sinistrorsa*). – *Corr.-blad Ned. Malac. Ver.*, 148: 104-106.
- MIENIS, H.K. (1994): Een linksgewonden duinslak *Cerņuella jonica* uit de Beemster. – *Corr.-blad Ned. Malac. Ver.*, 279: 94-95.
- NECKHEIM, T. (1994): Een linksgewonden Grofgeribde duinslak *Candidula intersecta* (POIRET, 1801) uit Amsterdam. – *Corr.-blad Ned. Malac. Ver.*, 276: 16.
- PLAATSMAN, J. (1969): Linksgewonden *Cepaea*'s. – *De Kreukel*, 5 (3): 25-27.
- RAVEN, H. (1975): Linksgewonden *Littorina saxatilis tenebrosa*. – *Corr.-blad Ned. Malac. Ver.*, 165: 424.
- SPAINK, G. (1975): Waarnemingen van copulatie tussen een links- en een rechtsgewonden exemplaar van *Lymnaea stagnalis* (LINNÉ). – *De Kreukel*, 11 (4): 50-54.



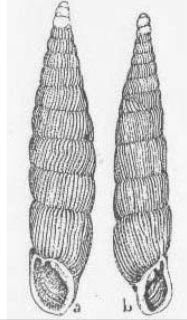
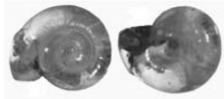


- VERDUIN, A. (1981): Links en rechts bij huisjesslakken, een eenvoudige zaak. – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 201: 1161-1164.
- VERVOENEN, M. (1964): Linksgewonden wulk. – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 111: 1159.
- VERVOENEN, M. (1966): *Buccinum undatum* L., monst. *sini-strorsa* JEFFREYS, 1867. – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 118: 1238-1239.
- WALLBRINK, H. (1997): Een linksgewonden exemplaar van *Valvata piscinalis* (O.F. MÜLLER, 1774). – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 298: 111-113.
- WOLDA, H. (1959): Korte mededelingen. – Corr.-blad Ned. Malac. Ver., 85: 857.

**Adres van de auteur:**


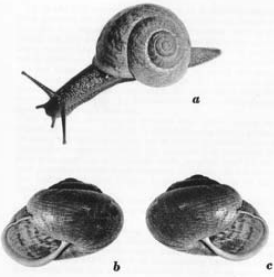
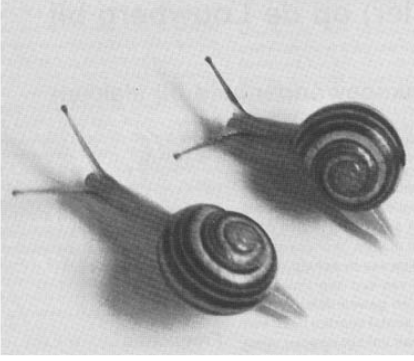
Poggenbeekstraat 21-II, 1073 JE Amsterdam,  
telloneckheim@online.nl

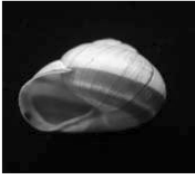



		
<i>Succinea putris</i> Leg.: E.A. Jansen Foto: E.A. Jansen	<i>Lymnaea stagnalis</i> Leg.: G. Spaink Tek.: Cor Karnekamp	<i>Radix balthica</i> Leg.: G. Kroon Tek.: G. Kroon

			
<i>Arianta arbustorum</i> Leg.: K. Margry Foto: K. Margry	<i>Cepaea hortensis</i> Leg.: G. Spaink Foto: H. Roode	<i>Alinda biplicata</i> Leg.: A.J.A de Vries Tek. Uit Kaas, 1948	<i>Vitrea contracta</i> juveniel Leg.: H. Roode Foto: E.A. Jansen

**“Top tien” van verkeerd gewonden soorten Gastropoda**

aantal	soort	biotoop	aantal
1	<i>Buccinum undatum</i>	marien	20 exemplaren
2	<i>Alinda biplicata</i>	land	6 exemplaren
3	<i>Cepaea nemoralis</i>	land	5 exemplaren
4	<i>Cepaea hortensis</i>	land	3 exemplaren
5	<i>Radix balthica</i>	zoetwater	3 exemplaren
6	<i>Arianta arbustorum</i>	land	2 exemplaren
7	<i>Nucella lapillus</i>	marien	2 exemplaren
8	<i>Lauria cylindracea</i>	land	2 exemplaren
9	<i>Cochlicopa lubrica</i>	land	2 exemplaren
10	<i>Valvata piscinalis</i>	zoetwater	1 exemplaar
11	<i>Stagnicola palustris</i>	zoetwater	1 exemplaar
12	<i>Lymnaea stagnalis</i>	zoetwater	1 exemplaar
13	<i>Succinea putris</i>	land	1 exemplaar
14	<i>Vitrea contracta</i>	land	1 exemplaar
15	<i>Pupilla muscorum</i>	land	1 exemplaar
16	<i>Helix pomatia</i>	land	1 exemplaar
17	<i>Candidula intersecta</i>	land	1 exemplaar
18	<i>Candidula gigaxii</i>	land	1 exemplaar
19	<i>Cernuella cisalpina</i>	land	1 exemplaar
20	<i>Helix aspersa</i>	land	1 exemplaar
21	<i>Littorina saxatilis tenebrosa</i>	marien	1 exemplaar

	<p>PLAAT 2 BASTERIA, VOL. 30, NO. 1</p>  <p>Fig. 1. <i>Arianta arbustorum</i> (L.), linksgewaarden exemplaar: a: kroepend (X: 1,6); b: schelp (X: 2); c: spiegelzijde van schelp (X: 2).</p>	
<p><i>Radix balthica</i> Leg.: B. Bruins Foto: B. Bruins</p>	<p><i>Arianta arbustorum</i> Leg.: A.W. Janssen Foto: uit Basteria</p>	<p><i>Cepaea hortensis</i> Leg.: A.J. Lever Foto: uit Nat. Maandblad Limburg</p>

			
<p><i>Cepaea nemoralis</i> Leg.: M.M. Schepman Foto: C.M. Neckheim</p>	<p><i>Cepaea nemoralis</i> Leg.: M.M. Schepman Foto: C.M. Neckheim</p>	<p><i>Cepaea nemoralis</i> Leg.: W.C. van Heurn Foto: A.A. van Heurn</p>	<p><i>Cepaea nemoralis</i> Leg.: H.K. Mienis Foto: H. Roode</p>

### SOLIDARITEIT GEVRAAGD

#### BESCHOUW DIT ALS EEN NOODOPROEP

Op 19 april 2008 stemden de leden op de Algemene ledenvergadering (ALV) voor het voorstel om € 10.000 te reserveren voor de uitgave van een jubileumboek, dat naderhand als titel kreeg: **Matheus Marinus Schepman (1847-1919) and his contributions to malacology.**

Dit boek zou voor de leden voor een speciale prijs beschikbaar komen. In de vrije verkoop is de prijs € 45, terwijl de leden slechts € 20 zou worden berekend.

Helaas bleek het aantal afnemers onder de bezoekers van de ALV dit jaar ver achter te blijven bij de verwachting van bestuur en auteurs. Dit staat in geen verhouding tot hun pro Deo werk om deze schitterende uitgave rond te krijgen. Ook daarna was het aantal bestellingen mager.

Ik mag hier graag de oproep van de voorzitter tijdens afgelopen ALV tot solidariteit en het morele appel aan de leden om dit boek aan te schaffen nogmaals doen. De vereniging heeft nog ruim 300 boeken op voorraad, te veel om als relatiegeschenk achter de hand te houden.

Wees solidair en bestel het boek via mij, door overmaking van € 28,50 (incl. porto) op ABN 56.69.48.540 of P288032. Bij voorbaat dank.

Jan Buijse, penningmeester.



*Cepaea nemoralis* (L. 1758). Rhooen. ZMA 126515.  
Ex-coll. Schepman